

บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน¹

The readings in Thai language textbooks and desirable characteristics improvement

ปราโมทย์ สกูลรักความสุข²

Pramote Sakoolrukkwamsook

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาของบทอ่านในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิวิธภาษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยพบว่าเนื้อหาของบทอ่านในหนังสือเรียนดังกล่าวมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนผ่านสถานการณ์หรือบทบาทของตัวละครในบทอ่านต่าง ๆ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กระทรวงศึกษาธิการ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาบทอ่านในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

This article is partially derived from my research, entitled An analytical study of the reading parts in Thai language textbooks for lower secondary level students

²กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Thai Language Department, Srinakarinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary)

E-mail: motemote11@yahoo.com

*Manuscript received March 15, 2019; revised April 17, 2019 and accepted April 22, 2019

ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงนับได้ว่าบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสื่อการสอนและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนนอกเหนือจากการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและการใช้ภาษาไทย โดยผู้สอนสามารถนำตัวละครหรือเหตุการณ์เรื่องราวในบทอ่านมาเป็นตัวแบบด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: บทอ่าน, ภาษาไทย, หนังสือเรียนภาษาไทย

Abstract

This article aims to explore the readings in Thai language textbooks for lower secondary level students based on The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 supervised by Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. The study indicates that students' desirable characteristics are presented through situations or characters in the readings. These desirable characteristics depicted in the readings are love of nation, religion, and monarch; honesty; discipline; yearn for learning; self-sufficient living; commitment to works; pride of Thainess; and public conscious mind in accordance with those imposed by Ministry of Education. The result of the study concludes that the readings in the Thai language textbooks play a vital role as a teaching material in improving learners' moralities apart from explaining Thai grammatical principles and their usage. Therefore, teachers could implement the stories or characters in the readings as a model to develop the students' desirable characteristics.

Keywords: readings, Thai language, Thai language textbooks

บทนำ

“ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ” (ทิสนา แคมมณี, 2541, หน้า 53) จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงภาวะและผลกระทบจากการมุ่งเน้นความรู้และวิทยาการด้านต่าง ๆ โดยมิได้คำนึงถึงการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของคนในสังคมปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และการทุจริต ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้มีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

ครูผู้สอนนับเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นไปพร้อมกันอย่างสมดุลให้แก่ผู้เรียน ด้วยกระบวนการการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ความสนใจ โดยใช้สื่อที่สามารถพัฒนาทั้งความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ในเวลาเดียวกัน

จากความสำคัญดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ผลิตสื่อและหนังสือเรียนที่พัฒนาทั้งความรู้และคุณลักษณะอัน

พึงประสงค์ของผู้เรียนโดยการสอดแทรกเนื้อหาที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยที่มีการคัดเลือกหรือสร้างสรรค์บทอ่านที่มีเหตุการณ์หรือตัวละครที่เป็นตัวแบบต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมานำเสนอก่อนเข้าสู่เนื้อหาว่าด้วยความรู้ทางภาษาไทย เช่น หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

การนำเสนอบทอ่านในลักษณะดังกล่าวของหนังสือเรียนภาษาไทย วิวิธภาษา จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของสื่อที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นอกเหนือจากสาระความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทยสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุประมาณ 13-15 ปี) ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สามารถคิดในเชิงเหตุผลจากผลของการกระทำของตัวละครและเรื่องราวในบทอ่านได้ ดังแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ว่า “ผู้ที่สามารถคิดในเชิงเหตุผลนามธรรมได้เป็นผู้ที่มีอายุประมาณ 12 ปีขึ้นไป

สามารถเข้าใจบทบาทของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นระบบ” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, หน้า 56)

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สอดแทรกในบทอ่านของหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิวิธภาษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 เล่ม ได้แก่ วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในฐานะสื่อการสอนที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในบทความนี้ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นการศึกษาไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา”

2. หนังสือเรียนกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในบทอ่าน

1. บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา”

หนังสือเรียนหรือแบบเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากความสำคัญดังกล่าวนี้ จึงยังผลให้กระทรวงศึกษาธิการผลิตหนังสือเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้เพื่อเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

นอกเหนือจากเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชาที่ปรากฏในหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตลอดจนตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของแต่ละรายวิชาแล้ว พบว่าหนังสือเรียนบางรายวิชา เช่น หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย “วิวิธภาษา” มีกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทยผ่าน “บทอ่าน” ขนาดสั้นที่ส่งเสริมทักษะการอ่านและสอดแทรกคุณธรรมความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของบทอ่านในหนังสือ “วิวิธภาษา” มีลักษณะคล้ายกันกับหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับ

นักเรียน ดังที่ ชม ภูมิภาค (2524, หน้า 129) ให้ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ โดยสรุปได้ว่า หนังสืออ่านประกอบจะเป็น นวนิยายหรือไม่ก็ได้ ใช้เพิ่มเติมจากหนังสือ เรียน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในชั้นเรียน เพื่อตอบสนองความแตกต่างของบุคคล ในด้านความสามารถในการอ่าน ความสนใจ และประสบการณ์

หนังสือ “แก้วจอมแก่น” และ “แก้ว จอมชน” ของ “แว่นแก้ว” เป็นตัวอย่างของ หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของผู้เรียน ในการสร้างความรู้ต่าง ๆ ด้วยการ นำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและความเข้าใจ ของเด็ก ดังที่ ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (2558, หน้า 145) กล่าวถึงลักษณะของหนังสือ “แก้วจอมชน” และ “แก้วจอมแก่น” ว่า “จะเห็นได้ว่า เป็น เรื่องราวที่มีเนื้อหาใกล้ตัวเด็ก ซึ่ง “แว่นแก้ว” นำมาถ่ายทอดได้อย่างสนุกสนานสมจริงและ แทรกข้อคิดได้อย่างกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินได้ข้อคิด และความรู้ไปพร้อม ๆ กัน”

เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่าง บทอ่านและหนังสืออ่านประกอบ พบว่า บท อ่านจะบรรจุอยู่ในหนังสือเรียนและบทอ่านมี

ขนาดสั้นกว่าหนังสืออ่านประกอบคือ มีเนื้อหา ประมาณ 2-3 หน้า มีตัวละครหรือเรื่องราวที่ สร้างสรรค์ขึ้นในแต่ละบทที่เป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือ เป็นเรื่องที่จบในแต่ละบทและมี ภาพประกอบบทอ่าน จากนั้นจึงเสนอสาระ เกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาที่สัมพันธ์ กับบทอ่านนั้น ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้าง ความสนใจและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลัก ภาษาได้ดียิ่งขึ้น ความสำคัญของบทอ่าน จึงสามารถดึงดูดความสนใจและสร้างความ สนุกสนานเพลิดเพลินของผู้เรียนได้เป็น อย่างดี สอดคล้องกับลักษณะของหนังสือ อ่านประกอบที่ว่า “นักเรียนอ่านแล้วไม่เบื่อ ไม่รู้สึกว่าเป็นหนังสือเรียน เนื้อหาตรงกับ ความสนใจของเด็ก เป็นเรื่องที่สนุกสนาน เพลิดเพลินกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรื่อง ส่งเสริมจินตนาการ เสริมสร้างความมั่นใจ ทำนองส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจ อันจะ ช่วยให้เกิดวิจรรณญาณ สนองอารมณ์ และ ความต้องการ เช่น อยากประสบความสำเร็จ ส่งเสริมความรู้ เสริมสร้างบุคลิกภาพ กล่อมกลา จิตใจ ควรใช้ภาพประกอบง่าย ๆ ภาพประกอบ ควรให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว สอดคล้องกับ เรื่อง มีขนาดตัวอักษรชัดเจน ชื่อเรื่องและภาพ

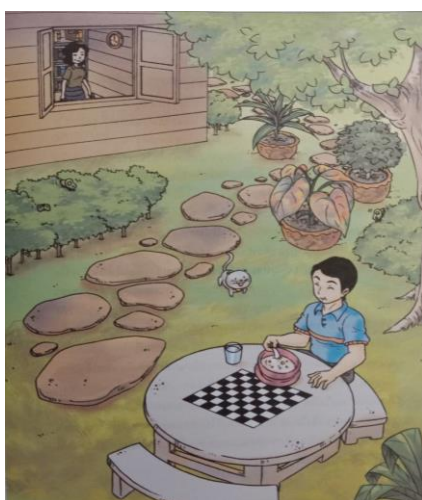
ดึงดูดความสนใจ” (สันติ ยืนยาว, 2553, หน้า 11-12)

ตัวอย่างบทอ่าน เรื่อง “วันที่ผมตื่นสาย” ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสนใจใคร่รู้ให้แก่ผู้เรียนว่า จะเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นในวันที่ตัวละครตื่นสาย อีกทั้งยังยกข้อความบางส่วนในเรื่องมานำเสนอได้ชื่อเรื่องเพื่อเป็นการเริ่มเนื้อหาของบทอ่านและแสดงสาระสำคัญของเรื่องว่า “มีหลายครั้งที่ผมอธิษฐานให้โลกหยุดหมุน แต่เวลาก็ไม่เคยหยุดนิ่ง ซ้ำยังผ่านไปตามจังหวะที่คงที่เสมอ เวลาเร็วหรือช้าอยู่ที่ใจ เมื่อเรามีความสุข เวลาจะผ่านไปอย่างรวดเร็ว แต่เวลาจะเดินช้าเมื่อเราต้องคอยอะไรบางอย่าง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 185)

เมื่อพิจารณาด้านการใช้ภาษาและการสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน พบว่า บทอ่านในหนังสือ “วิชาภาษาไทย” มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสร้างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับช่วงวัยของผู้เรียน หรือผู้เรียนเคยมีประสบการณ์ร่วมกับตัวละครในบทอ่าน ดังตัวอย่างเนื้อหาในบทอ่านเรื่องวันที่ผมตื่นสาย

ตอนหนึ่งว่า “อาหารมื้อแรกของผมวันนี้เป็นข้าวต้มเหมือนอย่างเคย แต่ที่พิเศษกว่าทุกวันนี้คือผมไม่ต้องรีบกินและได้ย้ายจากครัวมากินที่โต๊ะหินในสวน ผมมีเวลาเหลือเฟือให้ค่อย ๆ สัมผัสรสชาติของอาหาร ฝีมือแม่ผมคงที่ แต่วันนี้ผมกลับรู้สึกข้าวต้มอร่อยเหลือเกิน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 186)

นอกเหนือจากการใช้ภาษาและการสร้างสรรค์เรื่องราวที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแล้ว บทอ่านในหนังสือ “วิชาภาษาไทย” ได้นำเสนอภาพประกอบที่สื่อถึงเหตุการณ์ที่ช่วยสร้างความเข้าใจและดึงดูดความสนใจให้แก่ผู้เรียน ดังตัวอย่างภาพที่ 1

ภาพที่ 1: ภาพตัวละครกำลังรับประทานข้าวต้มที่โต๊ะหินในสวนประกอบบทอ่านที่ช่วยสร้างความน่าสนใจและความเข้าใจในเนื้อหาบทอ่าน (ที่มา: หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิทยาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน้า 187)

ด้านการใช้บทอ่านเพื่อนำสู่เนื้อหาเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทยนั้นพบว่า เมื่อจบบทอ่านในแต่ละบทแล้ว หนังสือ “วิทยาษา” จะอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญของเรื่องกับเนื้อหาความรู้ที่จะสอนในบทนั้น ๆ เช่น คำอธิบายหลังจบบทอ่านเรื่อง วันที่ผมตื่นสาย ที่ว่า “เรื่อง วันที่ผมตื่นสาย เป็นงานเขียนที่ประกอบด้วย **ข้อเท็จจริง** และ **ข้อคิดเห็น** ในแต่ละวันเราจะพบว่า เรื่องที่เราอ่านหรือฟังนั้นมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น

ปนกันอยู่จนแทบแยกไม่ออกกว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 191) หลังจบคำอธิบายดังกล่าว ก็จะเป็นส่วนของการอธิบายเนื้อหาของบทเรียนว่าด้วย “ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น” ให้ผู้เรียนรับรู้ต่อไป

การใช้บทอ่านในการเรียนวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะหลักภาษาและการใช้ภาษาดังกล่าวนี้นับว่ามีประโยชน์ในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจากการอ่านสถานการณ์หรือเรื่องราวในบทอ่าน นอกจากบทอ่านจะมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับสาระของรายวิชาแล้ว พบว่า เนื้อหาของบทอ่านมีการสอดแทรกความรู้และคุณธรรมจริยธรรมอันจะเป็นตัวแบบให้ผู้เรียนได้รับรู้และนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน หนังสือเรียน จึงเป็นสื่อที่สำคัญที่ผู้สอนจะนำมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ดังที่ชาญชัย คงพิยธรรม (2555, หน้า 4) กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือเรียนว่า “พื้นที่ที่สำคัญที่จะทำให้นโยบายการศึกษาของชาตินั้นขับเคลื่อนไปตามทิศทาง

ที่ผู้บริหารประเทศได้กำหนดไว้นั้น นอกจากจะต้องอาศัย “ครูผู้สอน” ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ แล้ว “หนังสือเรียน” ก็ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีอีกด้วย”

2. หนังสือเรียนกับการพัฒนา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

เมื่อพิจารณาหนังสือเรียนรายวิชาต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการผลิตขึ้นมาและมีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเด่นชัด พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิิทยาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการนำเสนอบทอ่านก่อนเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับสาระความรู้ด้านภาษาไทยอย่างชัดเจน โดยเนื้อหาบทอ่านเหล่านั้นมีการนำเสนอเหตุการณ์เรื่องราว หรือการกระทำของตัวละครที่มุ่งเน้นในการให้ข้อคิดและพัฒนาจิตใจที่ส่งผลถึงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 5) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้

1) รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

2) ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ใจ

3) มีวินัย หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

4) ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจเพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5) อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6) มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความ-

ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงาน ด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

7) รักความเป็นไทย หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

8) มีจิตสาธารณะ หมายถึง

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ดังนี้

“การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 8 ประการ กล่าวได้ว่า คือ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ที่กำหนดไว้เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพราะต้องการเน้นย้ำให้เกิดขึ้นจนเป็นนิสัย สอดคล้องตามสภาพปัจจุบัน ครูผู้สอนสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้โดยสอดแทรกเข้าไปกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ด้วยการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติบ่อย ๆ อย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย สำหรับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถพัฒนาเพิ่มเติมจากที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดเน้นของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้” (กระทรวงศึกษาธิการ 2553, หน้า 11)

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสำรวจประสบการณ์ของผู้เรียนโดยคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกัน ตลอดจนมีการจัดเตรียมและใช้สื่อที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย

วิทยาษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวง-ศึกษาธิการ นับเป็นสื่อที่มีคุณค่าและบทบาทในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นอกเหนือจากการให้ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ด้วยการนำเสนอบทอ่านที่มีเนื้อหา เหตุการณ์ หรือตัวละครในบทอ่านเป็นตัวแทนในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของสิริวรรณ ศรีพหล (2551, หน้า 94) เกี่ยวกับกระบวนการการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมหรือปรับพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยการใช้ตัวแทนที่ว่า “การใช้ตัวแทน เป็นกระบวนการที่เสนอตัวแทนเพื่อให้บุคคลสังเกตและลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแทนนั้น ซึ่งถือเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมและในสังคมนั้นมีตัวแทนอยู่มาก บุคคลเลียนแบบซึ่งกันและกันภายในสังคมตลอดเวลาโดยที่ตัวแทนอาจเป็นบุคคลจริง ๆ หรือเป็นตัวแทนที่เป็นสัญลักษณ์...ตัวแทนที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งได้แก่ ตัวแบบในวิทยุโทรทัศน์ ในการ์ตูน หรือในหนังสือ นวนิยาย เป็นต้น”

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2541,

หน้า 59) อธิบายถึงวิธีการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมโดยการให้สังเกตตัวแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (social cognitive theory) ซึ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย ดังนี้

“การสอนหรือพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ โดยใช้การสังเกตตัวแบบนั้นควรดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจและตั้งใจสังเกตตัวแบบ

2) การเสนอตัวแทน ตัวแบบจะต้องมีลักษณะเด่นชัด ไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป เป็นตัวแทนที่มีคุณค่ามีประโยชน์ สามารถดึงดูดจิตใจและทำให้ผู้สังเกตพึงพอใจ

3) การช่วยให้ผู้เรียนเก็บจำตัวแทนนั้น โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดทำเป็นรหัสหรือโครงสร้างให้จำได้ง่าย

4) การจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่า หรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ

5) การลงมือกระทำหรือปฏิบัติโดยช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ สังเกตการกระทำของ

ตนเอง ให้ผู้เรียนได้ข้อมูลป้อนกลับและให้ผู้เรียนได้เทียบเคียงการกระทำของตนกับภาพตัวแบบในความคิด”

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า บทอ่านดังกล่าวสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ ดังนี้

1) การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจและตั้งใจสังเกตตัวแบบ ในหนังสือเรียน วิวิธภาษามีการกระตุ้นผู้เรียนด้วยการตั้งชื่อบทอ่านที่ชวนให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัย ดึงดูดใจหรือสรุปความของเรื่องที่อ่านตลอดจนมีภาพประกอบแบบสีที่สร้างความสนใจและดึงดูดใจให้ผู้เรียนใส่ใจเพื่อตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องราวหรือพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นตัวแบบในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2) การเสนอตัวแบบ ด้วยลักษณะของบทอ่านที่เป็นอิสระจากกัน คือบทอ่านจบบริบูรณ์ในแต่ละบทเรียน ตัวละครที่ปรากฏในเรื่องไม่เกี่ยวข้องกันในแต่ละบท ตลอดจนเนื้อหาบทอ่านมีขนาดสั้นคือ ประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ (18 ซม. X 26 ซม.) จากลักษณะ

การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวจากตัวแบบได้สะดวกง่ายดาย ไม่ซับซ้อน และเข้าใจง่าย

3) การช่วยให้ผู้เรียนเก็บจำตัวแบบนั้น โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ส่วนท้ายของบทอ่านบางบทผู้ผลิตหนังสือเรียนได้เขียนข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่จะแสดงสาระสำคัญเกี่ยวกับข้อคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่นักเรียน

4) การจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่า หรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ บทอ่านจะนำเสนอผลลัพธ์จากการกระทำของตัวละครในบทอ่านเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์หรือโทษของการปฏิบัติในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวนี้ผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างแสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงคุณค่าของการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในเรื่องได้เป็นอย่างดี

5) การลงมือกระทำหรือปฏิบัติโดยช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ หลังจากผู้เรียนได้อ่านบทอ่านที่มีลักษณะเป็นตัวแบบแล้ว ผู้สอน

สามารถตั้งคำถามให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่า หากผู้เรียนเป็นตัวละครในเรื่องผู้เรียนจะปฏิบัติตนเช่นไร หรือแก้ปัญหานั้นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลผู้เรียนทั้งใน ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอดคล้องแทรกใน บทอ่านและสังเกตพฤติกรรมและแนวคิดในการ ปฏิบัติตนของนักเรียนตามเงื่อนไข ของ เนื้อหาบทอ่านบนฐานของการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ใช้บทอ่านในหนังสือเรียน ภาษาไทยเป็นสื่อในการพัฒนาคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนในลักษณะของการ ใช้ตัวแบบควบคู่กับการพัฒนาทักษะทาง ภาษาไทยอันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชา เพียงอย่างเดียว

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในบทอ่าน

จากการศึกษาวิเคราะห์บทอ่านใน หนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ของทั้ง 3 ระดับชั้น คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า เนื้อหาของบทอ่านมีส่วนเสริมสร้างการรับรู้ เรื่องราวของเหตุการณ์ และพฤติกรรมของตัว ละครที่เป็นแบบอย่างหรือส่งเสริมให้ผู้เรียน ในฐานะผู้อ่านเกิดมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตามที่กระทรวงศึกษากำหนด ทั้ง 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ บทอ่านเรื่อง “ออมไว้ใส่ถุงแดง” กล่าวถึง พระมหากษัตริย์คุณ ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ หรือ “เงินถุงแดง” ไว้ใช้ยามประเทศมีเหตุ คับขัน จนเมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเงินถุงแดง ไปใช้เพื่อป้องกันการเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ดังความตอนหนึ่งที่ว่า “พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงนำ “เงินถุง แแดง” มาใช้เป็นค่าปฏิกรรมสงคราม “เงินถุง แแดง” จึงได้มีส่วนช่วยมิให้ไทยต้องตกเป็น อาณานิคมของฝรั่งเศสในครั้งนั้น และได้ รักษาอธิปไตยของชาติมาได้จนถึงทุกวันนี้” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 20) เนื้อหาดังกล่าวมีส่วนในการ สร้างความรู้สึกรักและหวงแหนชาติ และ ตระหนักถึงพระมหากษัตริย์คุณของสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย

ข้อสุดท้ายสุจริต บทอ่านเรื่อง “เมื่อแพะกลายเป็นสุนัข” แสดงเนื้อหาของตัวละครที่ไม่มีชีวิตชีวาและพฤติกรรมซึ่งสร้างความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ตัวแบบของตัวละครในบทอ่านนี้มีบทบาทสำคัญในการเตือนใจผู้เรียนไม่ประพฤตินในทางมิชอบ เช่นตัวละครชายทั้ง 6 คน ดังความที่ว่า

“ชาย 6 คนในนิทานปัญจตันตระเห็นทีจะรู้หลักนี้ดี จึงโน้มน้าวใจจนพราหมณ์ผู้แบกแพะหลงเชื่อว่าตนกำลังแบกสุนัข นิทานเล่าว่าพราหมณ์จะทำพิธีบูชาญิงไปหาซื้อแพะมาตัวหนึ่ง ขณะแบกกลับบ้านชาย 6 คนเห็นเข้าก็คิดจะหลอกเอาแพะจากพราหมณ์ คนแรกยื่นค้อนหน้าพราหมณ์แล้วบอกว่าจะแบกสุนัขไปไหนหรือ พราหมณ์นึกขุ่น ตอบว่าสุนัขที่ไหนกัน แพะแท้ ๆ เดินต่อไปไม่กี่ก้าว ชายคนที่สองก็เข้ามาทักด้วยคำถามคล้าย ๆ กัน พราหมณ์ไม่ขัน และยังคงตอบเหมือนเดิม ไปอีกหน่อยพบชายคนที่สามถามเหมือนเดิมอีกแล้ว คราวนี้พราหมณ์ชักลี้เล วางแพะลงดูให้แน่อีกที ... และต่อมาพบชายคนที่หก ทักถามเหมือนกันอีกแล้ว หรือว่าแพะตัวนี้จะเป็ปีศาจ ถึงได้กลายร่างเป็นสุนัขให้ใคร ๆ เห็นได้ ถ้าราจีนแบกมันต่อไป กว่าจะถึงบ้าน

มันคงแปลงฤทธิ์ทำร้ายเราแน่ๆ คิดแล้วพราหมณ์ก็โยนแพะทิ้งแล้ววิ่งตัวเปล่ากลับบ้าน ชายทั้ง 6 คนจึงจับแพะไปเชือดกินกัน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 34)

มีวินัย บทอ่านเรื่อง “ลูกผู้ชายตัวเกือบจริง” ใช้ตัวละครสามตัวเป็นตัวแทนของนักเรียนที่มีความประพฤติไม่ดี และผลสุดท้ายตัวละครเหล่านั้นได้รับโทษจากครูและถูกว่ากล่าวตักเตือน ดังเนื้อหาที่ว่า

“เรามีกันอยู่สามคน ผม เจ้าหนุ่ม แล้วก็เจ้าดาว อย่าแปลกใจไปเลยครับ กลุ่มเราผู้ชายสองผู้หญิงหนึ่งครับ แต่อย่าผลอไปบอกเจ้าดาวเลยนะครับ มันโกธธตาย เพราะมันมักบอกว่าฉันก็เป็นลูกผู้ชายคนหนึ่ง ... เวลาอยู่โรงเรียนเราก็ก็นไปไหนมาไหนด้วยกัน เจอกันแต่เช้าทุกเช้า คำว่า “เช้า” ของเรา อาจไม่ได้แปลว่าเช้านะครับ แปลว่าสายของคนอื่น ... กลุ่มเราก็มักจะเป็นกลุ่มที่ครูจ้องเป็นพิเศษ ไม่ใช่จ้องให้รางวัลหรืออะไรหรอกนะครับ แต่เป็นกลุ่มพิเศษที่ครูจ้องจะทำโทษ ส่วนเราก็ก็นเป็นพิเศษเหมือนกันครับจ้องไม่ให้ครูทำโทษเราได้ เช่นว่า ครูเขาตั้งกฎไว้ว่าถ้าใครมาสายเกิน 5 ครั้งจะหมดสิทธิ์สอบเราก็ก็นเป็นพิเศษที่จะ

มาสายแค่ 4 ครั้ง พอถึงครั้งที่ 5 เราก็จะพยายามทำให้ครูผิดหวัง ... เราสามคนไปไหนมาไหนด้วยกัน เวลาเดินไปกินข้าวผมก็จะเอามือใส่หัวเจ้าดาวไปด้วยเพราะมันตัวเล็กกว่าใคร ๆ ทั้งหมด ... มันก็จะหันมาร้องว่าผมด้วยจำนวนแยะ ๆ ของมัน “ห้าวๆ..” มันว่า “อย่ามายุ่ง” ... จนกระทั่งวันหนึ่ง อาจารย์เทวีเดินมาเห็นผมกำลังใส่หัวเจ้าดาวพอดี และเจ้าหนุ่มกำลังยกเท้าขึ้นเตะกันผม อาจารย์ก็หัวเราะเรียกเราสามคนเข้าไปหา แล้วก็ทำโทษข้อหาหมิ่นเหม่การศาสนาไม่สุภาพ แถมยังได้ยินเราพูดกันด้วย ก็เลยเพิ่มอีกหนึ่งข้อหา คือ พูดจาหยาบคายน่าไม่มีสมบัติผู้ดี” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 46-48)

ใฝ่เรียนรู้ บทอ่านเรื่อง “บันทึกท่องโลก” ผู้จัดทำหนังสือเรียนได้อัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ “แอนตาร์กติกา หน้าหนาว” ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาเป็นบทอ่านและแสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนหรือสถานที่ต่าง ๆ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในบทอ่านต่อไปนี้ “รถไม่เสีย...ไปถึงบริเวณที่มีถ้ำน้ำแข็ง คือ *Mt. Erebus Glacier Tongue* เป็นถ้ำน้ำแข็งก้อนมหึมาขี้นลงไปในทะเล มีถ้ำ

ใหญ่น้อยมากมายเกิดจากน้ำทะเลไหลกัดเซาะถ้ำน้ำแข็ง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 60)

บทอ่านเรื่อง “มหัศจรรย์แห่งมะละกอ” มีเนื้อหาแสดงความรู้เกี่ยวกับมะละกอ เช่น ถิ่นกำเนิดและชื่อทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถส่งเสริมการใฝ่หาความรู้และสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนได้ ดังข้อความที่ว่า

“ถิ่นกำเนิดของมะละกออยู่ในแถบอเมริกากลางและใต้ ช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ชาวสเปนและชาวโปรตุเกสได้นำมะละกามาปลูกในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสยามได้นำมะละกามาจากเมืองมะละกา สันนิษฐานว่าคำว่า “มะละกอ” คงเพี้ยนเสียงมาจากคำว่า “มะละกา” มะละกอเป็นไม้ล้มลุก มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Carica Papaya Linn.*” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 66)

อยู่อย่างพอเพียง บทอ่านเรื่อง “วิถีงามความพอเพียง” กล่าวถึงลักษณะการใช้ชีวิตของตัวละครที่กินอยู่อย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนว่าการอยู่อย่างพอเพียงนั้นสามารถปฏิบัติได้อย่างง่าย

ในชีวิตประจำวัน ดังเนื้อความในบทอ่านที่ว่า “พ่อบอกว่าเงินเดือนพ่อไม่มากนัก จะใช้เงินต้องรู้จักใช้ และต้องทำของกินของใช้เองบ้าง นอกจากจะประหยัดแล้วยังปลื้มใจด้วย เมื่อดวงฤทัยทำตามอย่างที่พ่อบอก ก็รู้สึกเช่นนั้นจริงๆ เสื้อผ้าของทุกคนในบ้าน แม่จะซื้อในราคาที่ไม่แพงนัก และเมื่อใช้ไปนานเข้าแม่จะแก้ไขเพื่อให้ใช้ได้อีก” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558, หน้า 17)

มุ่งมั่นในการทำงาน บทอ่านเรื่อง ความรับผิดชอบ “ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติกิจการงานของตนเองและที่ได้รับมอบหมายด้วยความมานะพยายาม อุทิศกำลังกายและกำลังใจอย่างเต็มความสามารถ จนประสบความสำเร็จบังเกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวม” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 154)

รักความเป็นไทย บทอ่านเรื่อง รื่นริง เพลงรำวง กล่าวถึงเพลง “ลอยกระทง” และให้ความรู้แก่ผู้เรียนถึงที่มาของเพลงที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีของไทย ดังนี้

“วันเพ็ญเดือนสิบสอง น้ำก้นองเต็มตลิ่ง เราทั้งหลายชายหญิง สนุกกันจริงวันลอยกระทง

... บทเพลงข้างต้นเป็นบทเพลงสำหรับรำวง ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ... รำวงเป็นการละเล่นที่นิยมเล่นกันทั่วทุกภาคในประเทศไทย โดยเฉพาะในสมัยที่จอมพล ป. (แปลก) พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นจะหาการละเล่นใดที่ได้รับความนิยมเกินกว่ารำวงเป็นไม่มี นอกจากจะเล่นกันทั่วไปแล้ว รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังมอบหมายให้กรมศิลปากรปรับปรุงทำรำให้เป็นรำวงมาตรฐานด้วย” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 108)

มีจิตสาธารณะ บทอ่านเรื่อง “เก็บมาเล่า เอามาคุย” นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานกาชาดของตัวละคร โดยตัวละครบอกเล่าถึงความสำคัญของสภากาชาดและการจัดงานกาชาดที่มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อันเป็นการส่งเสริมความเข้าใจและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังความตอนหนึ่งของบทอ่านที่ว่า

“พ่อบอกว่า เขาจัดงานนี้ขึ้นก็เพื่อหารายได้ไว้เป็นทุนช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อนเวลาเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ เราว่า ปีหนึ่ง ๆ คงต้อง

ใช้เงินทุนจำนวนมากเลยนะ” ขนาดเล่าบ้าง

“ใช่ ใช่ แม่เราก็บอกว่าเที่ยวงานกาชาดสนุก ได้ความรู้ มีของราคาถูกให้ซื้อ ทั้งของกินของใช้ ของบางอย่างหาซื้อได้ยากก็จะมาซื้อที่งานกาชาดนี้แหละ แหมยังได้ร่วมทำบุญทำกุศลกับกาชาดจังหวัดอีกด้วยนะ” พิกุลเสริมบ้าง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558, หน้า 83)

สรุป

จากแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยใช้ “บทอ่าน” เป็นสื่อการเรียนรู้ในฐานะ “ตัวแบบ” ที่ผู้อ่านในฐานะผู้เรียนจะได้รับข้อคิดจากเนื้อหาเหตุการณ์และพฤติกรรมตัวละครที่สะท้อนให้เห็นและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผ่านกระบวนการการสร้างสื่อบทอ่านที่สอดคล้องกับความสนใจและช่วงวัยของผู้เรียน ทั้งด้านภาษา เนื้อหา และรูปแบบของการนำเสนอ ความโดดเด่นดังกล่าวของบทอ่าน

จึงมีส่วนช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ ผู้สอนสามารถนำเนื้อหา เหตุการณ์ พฤติกรรมของตัวละครในบทอ่านที่ผู้เรียนได้อ่านและเกิดการรับรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียนมาเป็นตัวอย่างในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนต่อเหตุการณ์และเรื่องราวนั้น ๆ เพื่อส่งเสริมและประเมินทักษะด้านการคิดในมิติต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น การวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินคุณค่า ตลอดจนการนำไปใช้ โดยเฉพาะเนื้อหาว่าด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏอยู่ในทุกบทอ่าน ความสำคัญดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วิวิธภาษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีคุณค่าและบทบาททั้งในการสร้างเสริมทักษะความรู้ด้านภาษาไทยและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ไปในเวลาเดียวกัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชม ภูมิภาค. (2524). เทคโนโลยีการสอนและการศึกษา. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2555). การศึกษาวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาเขมรระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของพระราชอาณาจักรกัมพูชา. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, คณะศิลปศาสตร์.
- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2558). บทวิจารณ์หนังสือ หัวใจห้องที่ห้า. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 34(2), 131-150.
- ทิสนา เขมมณี. (2541). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 23(1), 52-84.
- สันติ ยืนยาว. (2553). การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2551). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 5(1-2), 88-105.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิทยาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิทยาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย
วิทย์ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.